

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Wkład obszarów wiejskich Europy w Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego 2018 z myślą o zapewnieniu zrównoważonego rozwoju i spójności między obszarami wiejskimi a miejskimi”

(opinia z inicjatywy własnej)

(2018/C 440/04)

Sprawozdawca: **Tom JONES**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	15.2.2018
Podstawa prawna	Artykuł 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia przez sekcję	5.9.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	19.9.2018
Sesja plenarna nr	537
Wynik głosowania	201/2/7
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

Wnioski

1.1. EKES w pełni popiera wyznaczenie roku 2018 Europejskim Rokiem Dziedzictwa Kulturowego i wyraża uznanie dla wszystkich wysiłków podejmowanych przez promotorów i organizatorów na wszystkich szczeblach w celu zwiększenia widoczności i upamiętnienia zróżnicowanego i bogatego dziedzictwa kulturowego Europy ⁽¹⁾.

1.2. EKES zachęca wszystkie zainteresowane strony i uczestników do przyjęcia możliwie najszerszej definicji kultury i do włączenia w działania wszystkich obywateli.

1.3. Rok ten powinien oznaczać nie tylko wysławianie przeszłości, ale także promowanie ewoluujących, nowych i ambitnych przejawów inspiracji i umiejętności człowieka wyrastających często z tradycji zapisanych w dziedzictwie kulturowym wsi poszczególnych państw.

1.4. Dwanaście miesięcy to krótki okres, ale można mieć nadzieję, że te dodatkowe wysiłki i inwestycje zachęcą obywateli do zwrócenia uwagi na możliwości związane z dziedzictwem kulturowym na obszarach wiejskich. Powinno to umożliwić im stworzenie odnowionych, estetycznych, społecznych i gospodarczych zasobów dobrostanu dla obecnych i przyszłych pokoleń. W pierwszej połowie roku ponad 3 500 projektów otrzymało znak Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego, przy czym odsetek projektów wiejskich waha się w zależności od regionu.

1.5. EKES popiera apel Europejskiego Sojuszu na rzecz Kultury i Sztuki ze stycznia 2018 r., aby instytucje europejskie i państwa członkowskie zapewniły „znaczące wsparcie w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na okres po 2020 r.”. Z zadowoleniem przyjmuje również zaproponowane przez Komisję Europejską w projekcie budżetu z maja 2018 r. zobowiązanie na rzecz kultury oraz zobowiązania Komisji podjęte w ramach Nowego europejskiego programu na rzecz kultury ⁽²⁾.

⁽¹⁾ Opinia EKES-u „Nowy program na rzecz kultury” (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/culture/news/new-european-agenda-culture_en.

Zalecenia

1.6. Należy formalnie uznać znaczenie dziedzictwa kulturowego wsi oraz jego bogactwo i różnorodność ze względu na jego nieodłączną wartość artystyczną oraz gospodarczy i społeczny wkład w dobrostan wszystkich obywateli Europy ⁽³⁾.

1.7. Inwestycje dokonywane przez podmioty publiczne powinny być „weryfikowane pod kątem obszarów wiejskich”, tak aby nowo przygotowywane strumienie finansowania uwzględniały wsparcie dla ciągłego wkładu rodzinnych gospodarstw rolnych i ich pracowników oraz dla pozarządowych organizacji integrujących indywidualnych twórców, jak i grup folklorystycznych, Lokalnych Grup Działania, czy też gospodarstw opiekuńczych. Należy przy tym w pełni brać pod uwagę środki niezbędne do poprawy infrastruktury dziedzictwa obszarów wiejskich.

1.8. Istniejące unijne strumienie finansowania, w tym program rozwoju obszarów wiejskich, powinny w coraz większym stopniu uwzględniać kulturę jako element o wartości horyzontalnej i wspierać projekty kulturalne, w tym związane z ochroną i promowaniem krajobrazów o dużej różnorodności biologicznej oraz ulepszaniem ich jakości. Dobre przykłady to: restaurowanie oddalonych pasterskich chat w Pirenejach, działania dotyczące winnic w Santorini, ochrona wspólnych pastwisk w Șeica Mare (Rumunia), a także realizowany w ramach programu Leader projekt kulturalny na Lesbos (Grecja) wspierający integrację migrantów. W ramach programów rolnośrodowiskowych należy kontynuować tworzenie siedlisk krajobrazu rolniczego, a środowisko zbudowane powinno odpowiadać wyższym normom w zakresie projektowania, respektować tradycyjne wzorce kulturowe i jednocześnie być dostosowane do nowoczesnych form użytkowania.

1.9. Powinny istnieć środki wsparcia dla działań dotyczących zrównoważonych terenów zalesionych, lasów i dróg wodnych, aby zapobiec ich degradacji i zanieczyszczeniu. Należy zapewnić środki dla zachowania pasów ochronnych z drzew i krzewów wprowadzanych w przeszłości na terenach wiejskich (np. w Polsce wg koncepcji Dezyderego Chłapowskiego), które ograniczają erozję gleby, emisję CO₂, wpływają na wzrost plonów i wzbogacają krajobraz

1.10. Dni otwarte w gospodarstwach, szkolne wycieczki na obszary wiejskie, wystawy, pokazy rzemiosła, targi oraz festiwale kulturalne pomagają mieszkańcom miast lepiej zrozumieć i docenić obszary wiejskie i zasługują na wsparcie ze środków publicznych, podobnie jak działania służące nawiązywaniu kontaktów między mieszkańcami obszarów wiejskich i miejskich poprzez projekty kulturalne.

1.11. Należy zachęcać do podejmowania działań mających na celu przedstawienie kultury i tradycji obszarów wiejskich nowym pokoleniom w innowacyjny i nowoczesny sposób, mierzyć uzyskane korzyści gospodarcze i społeczne, a przy tym dzielić się dobrymi praktykami i je doceniać. Należy wspierać artystów i inne inspirujące podmioty kulturalne, czasem z innych regionów, aby pomogli społecznościom w wykorzystaniu pełnego potencjału lokalnych zasobów kulturowych.

1.12. Znaczej utracie umiejętności rzemieślniczych trzeba zaradzić poprzez zwiększenie inwestycji w szkolenia, tak by miał miejsce transfer międzypokoleniowy, wykorzystujący dotychczasową wiedzę i zachęcający do innowacji. Szkoły wiejskie powinny uczyć o potencjale zatrudnienia kryjącym się w zasobach obszarów wiejskich, jak również o możliwościach zatrudnienia poza tymi obszarami. Pojawia się tu szczególne wyzwanie, nie tylko dla młodych rolników, ale dla wszystkich młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich, by w przedsiębiorczy sposób podejść do przypadającej im roli sprawowania pieczy nad ich dziedzictwem.

1.13. Dziedzictwo kulturowe wsi należy promować w sposób zrównoważony między innymi w ramach turystyki, aby mieszkańcy miast nauczyli się dostrzegać walory kulturowe wsi i łatwiej decydowali się na mieszkanie i pracę w bardziej oddalonych miejscowościach.

1.14. Trzeba wspierać marketing wytworów kultury wiejskiej, w tym dziedzictwo gastronomiczne, i chronić ich status związany z pochodzeniem geograficznym, dając obywatelom pewność do jakości i identyfikowalności tych wytworów.

1.15. Należy zachęcać do rozwijania wolontariatu i działań z udziałem lokalnej społeczności oraz prowadzenia przedsiębiorstw społecznych i wiejskich przedsiębiorstw prywatnych, a także promować różnorodność języków i dialektów z korzyścią dla wszystkich obywateli. Inteligentne społeczności wiejskie powinny doceniać wartość i potencjał swych lokalnych dóbr kultury i poszukiwać możliwości współpracy z podobnymi grupami, aby wspierać powiązania, w tym zwiększać korzyści gospodarcze płynące z szerszych możliwości turystycznych.

⁽³⁾ Konferencja EKES-u w dniach 20 i 21 czerwca 2016 r.

1.16. Choć projekty dotyczące obchodów Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 będą prawdopodobnie kontynuowane w przyszłości, ważne jest, aby dokonać jasnego podsumowania i oceny wymiernych inwestycji i wyników, z uwzględnieniem czynników gospodarczych, społecznych i kulturowych. W następstwie negocjacji trójstronnych między Parlamentem Europejskim i Radą w 2017 r. na ten Rok przydzielono około 8 mln EUR. Uzasadnione byłoby oczekiwanie, że wymierna część tego wsparcia będzie dostępna dla obszarów wiejskich.

1.17. Potrzebne są dalsze badania, aby określić ilościowo i zmierzyć jakość korzyści płynących z dziedzictwa i aktualnej działalności kulturalnej dla dobrostanu obywateli oraz stworzyć podstawy do proponowania przyszłych działań. Niezłomni obrońcy dziedzictwa potrzebują wsparcia w przyjmowaniu nowych migrantów i różnych tradycji kulturowych.

1.18. Trzeba pilnie podjąć działania w zakresie konektywności infrastruktury transportowej i cyfrowej, co jest niezbędne dla rozwoju osiedli na obszarach wiejskich oraz turystyki kulturalnej.

2. Wprowadzenie

2.1. W niniejszej opinii skoncentrowano się w szczególności na szerokiej gamie dóbr i talentów, którymi dysponują obszary wiejskie i ich mieszkańcy i które stanowią część dziedzictwa kulturowego Europy, oraz na tym, jak tak szeroko zdefiniowana kultura przyczynia się do większej żywotności i dobrobytu obszarów wiejskich. Popieramy paneuropejską kartę dziedzictwa wiejskiego, która promuje zrównoważony rozwój przestrzenny⁽⁴⁾ i odniesienie z deklaracji z Cork 2.0 z 2016 r.: „Kluczową rolę w interakcjach między obywatelami a środowiskiem odgrywa gospodarowanie gruntami. Polityki muszą zachęcać do dostarczania środowiskowych dóbr publicznych, w tym do zachowania europejskiego dziedzictwa naturalnego i kulturowego”.

2.2. Inicjatywa ta musi być przedmiotem „weryfikacji pod kątem obszarów wiejskich” i EKES jest zaniepokojony, że wystarczająca wiedza nt. Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 nie dotrze do małych społeczności we wsiach i małych miasteczkach na tyle szybko, by miały one czas się przygotować i zorganizować działania dotyczące otaczających je licznych różnorodnych dóbr kultury. Rok ten powinien oznaczać nie tylko wysławianie przeszłości, ale także promowanie ewoluujących, nowych i ambitnych przejawów inspiracji i umiejętności człowieka wyrastających często z tradycji zapisanych w dziedzictwie kulturowym wsi poszczególnych państw.

2.3. Wyliczenie istniejących działań kulturalnych i wyciąganie wniosków z pomyślnie zakończonych projektów ma prawdziwą wartość, ale obchody Roku 2018 powinny obejmować także nowe, innowacyjne wydarzenia kulturalne, bazujące na przeszłości i przekazujące dziedzictwo kulturowe nowym pokoleniom w nowoczesny sposób, a przy tym stwarzające nowe możliwości dla obszarów wiejskich. Program „Kreatywna Europa” obejmuje dwa projekty dotyczące wsi: „Roots and Roads” [Korzenie i drogi] oraz „Food is Culture” [Żywność to kultura], które, jeśli zakończą się powodzeniem, mogą wnieść wkład w uczenie się i rozwój.

2.4. Choć trudno jest określić ilościowo korzyści gospodarcze i społeczne związane z działalnością kulturalną (ponad 300 000 miejsc pracy bezpośrednio powiązanych z kulturą europejską), OECD uważa, że kultura powinna być wykorzystywana jako wskaźnik dobrostanu, i ważne jest, aby organizatorzy Europejskiego Roku 2018 przeprowadzili jakąś analizę, która mogłaby uzasadniać przyszłe inwestycje publiczne. Należy wyraźnie ocenić, na ile działania związane z Rokiem dotarły do obszarów wiejskich i oddalonych, oraz ustalić, jak można wykorzystać dobre praktyki związane z projektami takimi jak AlpFoodway⁽⁵⁾ i Terract projects⁽⁶⁾ jako pomoc w ustalaniu w przyszłości priorytetów na poziomie europejskim i regionalnym.

3. Uwagi ogólne i szczegółowe

3.1. Krajobrazy wiejskie, ta mozaika złożona z naturalnych struktur geologicznych i śladów rolniczej i leśnej działalności człowieka, jezior, rzek i osiedli ludzkich, to być może największe ze wszystkich dziedzictwo kulturowe. W tych wszystkich miejscach, od parków narodowych i obszarów Natura 2000 po podmiejskie tereny zielone, odnajdujemy piękno w jego różnorodnych przejawach, będące źródłem inspiracji dla całych pokoleń artystów, muzyków, literatów, tancerzy i nas wszystkich, którzy nie zaliczają się do żadnej z tych kategorii. W Komisyjnym „Nowym europejskim programie na rzecz kultury” mało miejsca poświęca się perspektywom obszarów wiejskich. Stwierdza się w nim jednak, że „prace

⁽⁴⁾ Rezolucja nr 2 Europejskiej Konferencji Ministrów Odpowiedzialnych za Planowanie Regionalne/Przestrzenne (CEMAT) w sprawie paneuropejskiej karty dziedzictwa wiejskiego: promowanie zrównoważonego planowania przestrzennego „Dziedzictwo wiejskie jako czynnik spójności terytorialnej” [niedostępna w języku polskim], przyjęta na 15. sesji CEMAT w Moskwie 9 lipca 2010 r.

⁽⁵⁾ <http://www.alpine-space.eu/projects/alpfoodway/en/home>.

⁽⁶⁾ <http://www.terract.eu/fr/>.

restauratorskie i modernizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego przyczyniają się do potencjału i trwałości wzrostu gospodarczego. Zintegrowane zarządzanie aktywami kulturowymi i naturalnymi zachęca ludzi do ich odkrywania i zaangażowania się w jedne i drugie”. Członkowie plemienia Mayangna z Nikaragui tym samym słowem nazywają naturę i kulturę. Tak wygląda obywatelstwo ekologiczne.

3.2. Społeczności wiejskie wnoszą nawet dodatkową wartość do krajobrazów. To zarządzający gospodarstwami rolnymi i terenami leśnymi, ich pracownicy i rzemieślnicy – kobiety i mężczyźni – kształtowali te krajobrazy. Były to liczne pokolenia osób o określonych umiejętnościach, które wykorzystywały ziemię i wodę, aby zdobywać żywność i schronienie oraz osiągać dochód. W Polsce, w XIX wieku rozwinęto na przykład koncepcje pasów zieleni i krzewów dla ochrony gleby, nadając charakterystyczny rys niedawno utworzonemu krajobrazowi. Znaczyli oni granice pól kamieniami i gałęziami, budowali stodoły i warsztaty. Przez pokolenia hodowali rodzime rasy zwierząt gospodarskich przystosowane do lokalnego terenu i klimatu oraz gospodarowali roślinnością. Stworzyli specyficzne lokalne tradycje folklorystyczne i gastronomiczne. Zostawili nam również w spadku piękne budynki – pałace, zamki, kościoły, ale także chałupy, małe wiejskie zakłady i sklepy, takie jak te starannie odrestaurowane w muzeum wiejskim St Fagans w Walii. Koszty utrzymania podobnej historycznej architektury często pokrywane są z inwestycji prywatnych, przy nieodzownym udziale wsparcia publicznego i charytatywnego. W ramach innowacyjnego projektu w Walii Północnej wykorzystuje się energię odnawialną z dna morskiego do ogrzewania zarządzanej przez National Trust rezydencji Plas Newydd⁽⁷⁾, redukując tym samym koszty. Pamiętając o przeszłości i doceniając teraźniejszość należy dążyć do wyważenia idealistycznych przekazów z realnymi ludzkimi staraniami i wysiłkami.

3.3. Doceniamy wszelkie starania, w tym wysiłki nieformalnej platformy europejskiej zajmującej się kwestiami dziedzictwa European Heritage Alliance, na rzecz racjonalnego zachowania tego dziedzictwa. Prowadzenie prac restauratorskich wiąże się z potrzebą dokonywania przez organy odpowiedzialne za planowanie odpowiednich przekształceń z korzyścią dla budynków. Projekt REVAB, współfinansowany w ramach programu Erasmus, zapewnia szkolenia mające na celu zwiększenie możliwości ponownego wykorzystywania zbędnych budynków rolniczych, zapobiegając w ten sposób ich usuwaniu.

3.4. Ludność wiejska stworzyła swą własną kulturę, odzwierciedlającą jej pracę, sposób spędzania czasu wolnego i wyzwania społeczne, we wszystkich formach sztuki, sportu i ogólnej działalności społecznej. Obszary wiejskie kryją w sobie często wielką różnorodność języków mniejszościowych i dialektów. W nazwach wsi, gospodarstw i pól zawarto istotny sens, który warto zrozumieć i uszanować. Obszary te nadal tworzą spuściznę stanowiącą wartość dla całego społeczeństwa.

3.5. Jednakże różnego rodzaju działalność gospodarcza na obszarach wiejskich również ulega zmianom i czasem zanika. Nie wszystkie krajobrazy są w idealnym stanie. Niektóre z nich noszą na sobie ślady oddziaływania przemysłu, wojen i grabieży, niszczycielskich suszy, powodzi czy pożarów a nawet nadmiernej eksploatacji z powodu zbyt dużej i za bardzo skoncentrowanej turystyki. Wszystkie mają swoją historię, z której wiele można się nauczyć. Łagodzenie skutków zmiany klimatu będzie wymagało pozytywnych działań w celu zachowania różnorodności i możliwości wyboru różnych doświadczeń. Utrzymywanie powiązań z przeszłością uznawane jest za „dostarczanie dóbr publicznych”, a jakość krajobrazów maleje, gdy brak jest zrównoważonej różnorodności biologicznej, dostosowanego planowania i zarządzania dostępem. Nawet przejawy życia kulturalnego i artystycznego stają się coraz słabiej widoczne w miarę, jak liczebność populacji obszarów wiejskich spada poniżej zrównoważonego poziomu.

3.6. Eurostat w 2017 r. stwierdził, że ponad jedna trzecia Europejczyków nie uczestniczy w życiu kulturalnym, dlatego rozwijanie turystyki miejsko-wiejskiej, powiązanej z działalnością prozdrowotną i rekreacyjną, jest i będzie ważnym łącznikiem między mieszkańcami obszarów wiejskich i miejskich. Miasto Galway to dobry przykład wiejsko-miejskich partnerstw kulturalnych, a w ramach inicjatywy Europejskie Stolicy Kultury (którymi np. w 2019 r. są Płowdiw w Bułgarii i Matera we Włoszech) powinno się zawsze zwracać uwagę na cechy kulturowe zarówno miast, jak i obszarów wiejskich. W Walii rządowy organ ds. dziedzictwa kulturowego Cadw realizuje inicjatywę otwartych drzwi, w ramach obejmującego 50 państw projektu mającego pomóc obywatelom prześledzić etapy przeszłych zmian i lepiej je zrozumieć – „by zaplanować swoją przyszłość, trzeba znać swoją przeszłość”.

3.7. W Grecji znajdziemy inny przykład dzielenia się wiedzą w Art. Farm⁽⁸⁾ stworzonym przez Sotirisa Marinisa. We wsi Megali Mantneia w gminie Ditiki Mani zbudował on domki na drzewach i ośrodek szkoleniowy, kierując się zasadą, że „doświadczenia związane z pobytem tutaj uczą o naszym dziedzictwie wiejskim i kulturowym”.

⁽⁷⁾ <https://www.bangor.ac.uk/studentlife/studentnews/gift-s-marine-renewable-visit-to-plas-newydd-18421>.

⁽⁸⁾ <https://www.facebook.com/agroktima.artfarm/>.

3.8. Wiejska turystyka kulturalna to już istniejące i rozwijające się źródło zasobów gospodarczych i społecznych oraz podstawa wspólnych inwestycji. Ochrona i wspieranie europejskiego dziedzictwa kulturowego należy do kompetencji władz krajowych, regionalnych i lokalnych i kluczowe znaczenie ma istnienie poczucia dumy w społeczeństwie. Instytucje europejskie mogą krzyczeć poczucie, że istnieją wspólne europejskie wartości, oraz zachęcać do przyjmowania dobrych praktyk i wymiany doświadczeń i je promować⁽⁹⁾. Tradycyjne, regionalne przepisy kulinarne, piwa i wina, ubiory i muzyka, jakie pokazano podczas Zielonego Tygodnia w Berlinie⁽¹⁰⁾, przyciągają corocznie tysiące odwiedzających z różnych państw i pomagają łączyć teraźniejszość z przeszłością. Powiązanie żywności i wytworów rzemiosła producentów z obszarów wiejskich bezpośrednio z konsumentami poprzez targowiska rolne i sprzedaż internetową staje się coraz popularniejsze – przykładem mogą być grupy zakupowe odbierające lokalną żywność REKO w Finlandii.

3.9. Miejsca, w których można pobyć w samotności, posłuchać śpiewu ptaków i je poobserwować, poczuć ducha lasu – miejsca, gdzie zachowana jest różnorodność lasów i rosną gatunki roślin wykorzystywane w medycynie – przyczyniają się do rozbudzenia ciekawości ludzi, chęci poznawania świata i dobrostanu. Poszerzenie zakresu możliwości i odkrywanie nowych powinno pomóc uniknąć nadmiernego odwiedzania wrażliwych terenów. Przynosi to na obszarach bardziej oddalonych dodatkową wartość dodaną dla gospodarki i zatrudnienia, opartą o kluczowe zasoby obszarów wiejskich, co już doceniają inteligentne wsie i społeczności. Na górskich terenach Lombardii projekt AttivAree wzmacnia poczucie przynależności mieszkańców poprzez uwypuklenie wartości dziedzictwa naturalnego za pośrednictwem sztuki. W jego ramach prowadzi się także współpracę w celu odremontowania schronisk i promowania dostępnych miejsc noclegowych w odległych wsiach takich jak Lavenone⁽¹¹⁾. Należy zachęcać biura podróży do partnerskiej współpracy z odległymi geograficznie przedsiębiorcami i przedsiębiorstwami społecznymi promującymi zrównoważoną turystykę kulturalną.

3.10. Rozpowszechnianie i przedstawianie informacji kulturalnych za pomocą technologii cyfrowej pozwoli w sposób twórczy zmniejszyć pogłębiającą się do tej pory przepaść między miastem a wsią, między młodymi i starszymi pokoleniami. Pozytywnym zjawiskiem są projekty takie jak YourAlps⁽¹²⁾, które ponownie zaznajamiają młodzież z dziedzictwem obszarów górskich. Pojawia się wiele przykładów nowych innowacyjnych sposobów prezentowania tradycji kulturowych, jak np. projekt artystyczny w Aasted w Danii czy we wsi Pfyn w Szwajcarii. Projekty te są wynikiem lokalnych inicjatyw i odczuwanych lokalnych potrzeb oraz wykorzystują procesy partycypacyjne, które same w sobie są częścią europejskiej tradycji kulturalnej. Na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym powinny być dostępne środki publiczne i prywatne, aby przyspieszyć inwestycje w podobne inicjatywy.

3.11. Coraz częściej wykorzystuje się również nowe narzędzia cyfrowe, np. w miejscach dawnych i obecnych konfliktów, w celu odtworzenia ważnych obiektów historycznych, które uległy zniszczeniu w wyniku ich opuszczenia lub działań wojennych. Technologia jest też wykorzystywana do bardziej precyzyjnego odczytywania napisów na nagrobkach i blaknących manuskryptów⁽¹³⁾. Komitet z zadowoleniem przyjmuje plany Komisji dotyczące strategii Digital4Culture i oczekuje, że zostaną w niej uwzględnione wszelkie istotne aspekty wiejskie. Przykładowo, w projekcie MEMOLA wykorzystuje się skany 3D starych obszarów nawadnianych jako pomoc w kształtowaniu nowych procesów nawadniania.

3.12. Potrzebne są dalsze badania, aby zrozumieć, jakie znaczenie ma dla mieszkańców działalność kulturalna i jakie przynosi korzyści dla zdrowia w wypadku wszystkich przedziałów wiekowych, a zwłaszcza osób z dolegliwościami fizycznymi bądź psychicznymi⁽¹⁴⁾, a istniejące programy Erasmus Plus takie jak TEMA Masters finansują obecnie dobre możliwości badawcze. Na konferencji wysokiego szczebla w ramach programu „Horyzont 2020” dotyczącej Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018 pt. „Innowacje a dziedzictwo kulturowe”⁽¹⁵⁾ wezwano do podjęcia dalszych wysiłków na rzecz prowadzenia prac badawczych w celu określenia priorytetów i najlepszych praktyk w zakresie promowania działalności kulturalnej.

3.13. Inicjatywy wspierane przez fundacje charytatywne i filantropijne przyczyniły się w znacznym stopniu do ochrony obszarów przyrodniczych i wspierania działań, często za pośrednictwem przedsiębiorstw społecznych, które w zrównoważony sposób pobudzają rozwój obszarów wiejskich. Fińska Fundacja Kultury wspiera badania nad środkami mającymi na celu zapobieganie pogarszaniu jakości wody w Morzu Bałtyckim przez odpady rolnicze. Współpracuje z rolnikami przekonanymi, że większa różnorodność biologiczna oznacza większe bogactwo krajobrazu. Pozytywnym zjawiskiem są również inne inicjatywy charytatywne, takie jak walijska inicjatywa dla szkół dotycząca dziedzictwa

⁽⁹⁾ Opinia EKES-u „Nowy program na rzecz kultury” (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽¹⁰⁾ <https://www.grueneweche.de/>.

⁽¹¹⁾ AttivAree project in the Lombardy region.

⁽¹²⁾ <http://www.alpine-space.eu/projects/youralps/en/home>.

⁽¹³⁾ Projekt Andrew Skerretta zaprezentowany podczas wysłuchania grupy analitycznej 24 lipca 2018 r. w Cardiffie.

⁽¹⁴⁾ Innovate Trust – pozytywne wyniki projektu w dziedzinie ogrodnictwa.

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/events/innovation-and-cultural-heritage-2018-mar-20_en.

kulturowego (Welsh Heritage Schools Initiative), która promuje międzyszkolne konkursy kulturalne, w ramach których młodzi ludzie opracowują i realizują wybrane przez siebie działania kulturalne⁽¹⁶⁾. Inny przykład, jak pomaga się młodym ludziom poznać ich dziedzictwo kulturowe, oferuje szkoła w Piscu⁽¹⁷⁾ w Rumunii, która jest zarówno specjalistyczną szkołą zajmującą się dziedzictwem kulturowym, jak i organizatorem warsztatów i konferencji. Sam EKES gościł w marcu 2018 r. uczniów ze szkół z całej Europy, by omówić ich priorytety kulturowe pod hasłem „Twoja Europa – Twoje Zdanie”⁽¹⁸⁾. Ich wnioski były następujące: „Chcę mieszkać w Europie, która docenia i chroni wszystkie formy kultury [...], chcę unikać elitaryzmu i popularyzować kulturę[...], ale także móc tworzyć naszą własną”. W Giffoni, wsi położonej na południu Włoch, ok. 300 uczniów przygotowało filmy promujące ich region.

3.14. Inwestycje dokonywane przez podmioty publiczne powinny być „weryfikowane pod kątem obszarów wiejskich”, tak aby nowo przygotowywane strumienie finansowania uwzględniały wsparcie dla ciągłego wkładu rodzinnych gospodarstw rolnych i ich pracowników oraz dla pozarządowych organizacji integrujących indywidualnych twórców, jak i grup folklorystycznych, Lokalnych Grup Działania, czy też gospodarstw opiekuńczych. Należy przy tym w pełni brać pod uwagę środki niezbędne do poprawy infrastruktury dziedzictwa obszarów wiejskich.

3.15. Istnieją możliwości wprowadzenia większych powiązań tematycznych i geograficznych i zapotrzebowanie na nie ze strony turystów zainteresowanych kulturą. Dobrze widziane jest tworzenie wspólnej marki i wspólnych projektów w zakresie dostępu. Wystawy rolnicze i wydarzenia na poziomie krajowym organizowane przez wsie i miasteczka, takie jak wystawa Royal Welsh Show at Builth Wells⁽¹⁹⁾, która przyciąga około 240 000 osób, czy festiwal literacki Hay on Wye, dzięki któremu, jak się szacuje, na mały obszar wiejski splywa 21 mln GBP, mają duże znaczenie gospodarcze i społeczne. Dni otwarte w gospodarstwach rolnych, targi, festiwale kulturalne takie jak Llangollen International Eisteddfod, koncerty, procesje takie jak ta w Veurne w Belgii, parowe koleje wąskotorowe, marsze nordyckie i grupy tańca tradycyjnego w ogromnym stopniu przyczyniają się do utrzymania i promowania dziedzictwa kulturowego wsi. Udział wolontariuszy w tych wydarzeniach, od wielu pokoleń, sam w sobie stanowi znaczną część naszego dorobku kulturowego. Cenne są działania Europejskiego Centrum Wolontariatu oraz krajowych i regionalnych organizacji wolontariackich w zakresie promowania wysokiej jakości wolontariatu kulturowego i zachęca się je do kontynuowania tych wartościowych starań, w tym zapewniania szkoleń w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa, aby zapewnić bezpieczne i przyjemne doświadczenia dla wolontariuszy i turystów.

3.16. Istnieje jednak coraz większy niedobór wykwalifikowanych rzemieślników, którzy mogliby przekazywać wiedzę i szkolić nowe pokolenie w sposób zapewniający ochronę i rozwój tego różnorodnego dziedzictwa. W ramach francuskiej inicjatywy JEMA⁽²⁰⁾ systematycznie wspiera się pracę rzemieślników oraz zwraca uwagę na potrzebę szkolenia nowych pokoleń. Zaspokajanie tej potrzeby jest dobrą okazją do wzmacniania więzi między pokoleniami poprzez kulturę i z myślą o celach związanych z kulturą. W ramach istniejących unijnych i krajowych/regionalnych programów trzeba uznawać nabyte umiejętności i oferować więcej praktycznych szkoleń dotyczących nie tylko istniejących umiejętności rzemieślniczych i ekologicznych, ale także mentoringu, opracowywania nowych technik i przedsiębiorczości kulturalnej. Potrzebne jest wsparcie dla artystów i innych osób współpracujących z lokalnymi szkołami na obszarach wiejskich i miejskich, w tym dla opracowywania pomysłów na działania kulturalne łączące różne pokolenia i różne grupy etniczne.

3.17. Dziedzictwo kulturowe wsi wiąże się również z demokracją uczestniczącą. Istnieje silna europejska tradycja solidarności w ramach lokalnych społeczności i radzenia sobie z izolacją i trudnościami poprzez działania wspólnotowe, spośród których wiele opiera się na kulturze. Tworzenie lokalnego zrównoważonego przywództwa i realizacja lokalnych priorytetów za pomocą rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS) oraz metody Leader także wchodzi w skład spuścizny zorganizowanych grup i ruchów społecznych. Działalność społeczna i kulturalna pomaga integrować ludzi na obszarach geograficznych o ograniczonej ofercie usług publicznych i prywatnych. Tradycja interwencji sektora wolontariatu, czasem stanowiącej ostatnią deskę ratunku, pozwala przetrwać wrażliwym krajobrazom i ich mieszkańcom. Wsparcie publiczne dla takich działań jest niezbędne.

Bruksela, dnia 19 września 2018 r.

Luca JAHIER
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁶⁾ https://jamesprotheroe.wordpress.com/Darren_Park_Primary_School_Ferndale.

⁽¹⁷⁾ <http://piscu.ro/piscu-school/#>.

⁽¹⁸⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/civil-society-citizens-participation/your-europe-your-say>.

⁽¹⁹⁾ <http://www.rwas.wales/royal-welsh-show/>.

⁽²⁰⁾ Europejskie Dni Zawodów Artystycznych – Journées Européennes des Métiers d'Art <https://www.journeesdesmetiersdart.fr/>.